

Недељко Бодирога

Како и зашто победити на изборима?

Локални избори одржани ове јесе ни били су испод сваког прихватљивог нивоа демократичности и законитости. Бројни изборни спорови пред судовима показују да је код великог броја учесника у изборима присутна сумња у регуларност одржаних избора. Такође, више него икада, судови су усвајали изборне жалбе, па не само да су поништавали изборе на појединачним бирачким местима, већ, понегде, и у целим општинама. На жалост, не ради се о наглom учвршћивању ауторитета правосуђа и јасном стављању до знања извршној власти да судство неће толерисати незакоње. Ради се, најчешће, о томе да су одређене политичке партије оствариле недозвољен утицај на локалну судску власт, па уколико нису биле задовољне резултатима избора, користиле су суд да пониште изборе и добију још једну прилику. Оно што је најгоре у свему јесте да се код нас избори још увек, генерално речено, обављају са толико алкавости и импровизација, да суд практично увек може наћи разлог да их поништи. Начин избора одборника и председника општина регулисан је Законом о

локалним изборима донетим јула месеца 2002. године. Тим законом предвиђено је да изборна комисија прописује облик и садржај обрасца за потпис бирача који подржавају изборну листу. Такође је прописано да подносилац изборне листе одређује овлашћена лица за прикупљање потписа и издаје им посебно овлашћење за прикупљање потписа. Дакле, из наведених законских одредби несумњиво произилази да прикупљање потписа врше овлашћена лица партија које учествују на изборима. Али, у наведеном закону постоји један став који предвиђа да изборна комисија прописује начин провере аутентичности потписа грађана. Тај став је, у општини Параћин нпр., приликом избора послужио као правни основ за укидање Закона о локалним изборима, самим тим и укидање сваке законитости у спровођењу локалних избора и у стварању могућности да одлуке изборне комисије постану извор права, те да власт на локалном нивоу освоје они за које буде навијала изборна комисија. А како је још много пре избора извршена веома пажљива селекција чланова општинске

изборне комисије, на тај начин да постојећа општинска власт обезбеди својој политичкој странци већину у општинској изборној комисији (што је такође противзаконито), онда је савим јасно да су избори представљали пуку формалност, тачније слободно изјашњавање у коме се свачији резултат могао предвидети са великом прецизношћу, а он није био резултат симпатија или антипатија за конкретну политичку опцију, већ добро организоване изборне злоупотребе од стране организатора избора, тј. власти.

Наиме, одредба о праву изборне комисије да пропише начин провере аутентичности потписа нашла је своју разраду у општинској Одлуци о начину провере аутентичности, где је наведено да сваки потпис подршке некој партији мора бити потврђен потписом овлашћеног општинског чиновника. Из ове општинске одлуке проистекла је одлука о лицима овлашћеним за проверу аутентичности потписа, која прописује да се провера аутентичности врши у просторијама општинске управе, а може и у просторијама странке или у просторијама које предлагач листе одреди; да се, за проверу аутентичности потписа ван просторија општинске управе мора писати посебан захтев, који мора испуњавати посебне услове, бити предат у одређеном року итд, итд... Са тако постављеном процедуром није било могуће сакупљање потписа на јавном месту, али је могло у кафанама, кафићима, билијар-салама, продавницама или приватним кућама. Са таквом процедуром није било могуће добити образце изјаве о подршци листи или кандидату, јер “шта ће вам то, када образце има сваки општински чиновник надлежан за оверу

потписа”. Тек када су изборне радње далеко одмакле и подносиоци листа могли су да добију празне образце изјаве, уз напомену да се ништа не сме попуњавати, па ни назив листе, док се не дође пред надлежног чиновника. Касније се могло попунити све сем потписа, који је морао да се стави на лицу места. Било је то непрекидно и веома разноврсно ускраћивање свих могућих елементарних људских права, а у циљу ометања и онемогућавања политичке конкуренције. Постојао је један начин да се овоме доскочи и неки су га и користили. Заказали би сакупљање потписа у сеоском месту у коме имају добре односе са шефом месне канцеларије, који је најчешће био овлашћен за оверу потписа у селима, одредили би да се сакупљање врши у приватној кући и за неколико сати прикупљања сакупили би “невероватан” број потписа. Тако је владајућа клика своју победу обезбеђивала злоупотребом закона и власти коју је вршила, а поједине опозиционе странке су настојале да остваре неки резултат тако што су на незаконе власти одговарале криминалом. Није помогло ни то што је надлежни министар за локалну самоуправу доставио писмено мишљење, на захтев једног одборника, у коме стоји да ако је изборна комисија именована и састављена на начин на који јесте, онда се она не може сматрати законитом изборном комисијом, те су све њене одлуке такође незаконите и изборе који таква комисија спроведе треба поништити, а политичку странку која је потписе сакупљала у просторијама општинске управе треба казнити по закону. Министрово мишљење није имало значаја за суд, јер је судска власт независна од извршне.

С обзиром да се све ово одвијало пред очима јавности, онда није ни мало зачуђујући невероватно лош одзив бирача на изборима. Србија се нашла у ситуацији да су животно искуства многих грађана до октобра 2000. године личила на ноћну мору; да је након петоктобарских догађаја проглашено буђење из кошмара, али да је само после једног мандата нове власти постало јасно да буђења и суочавања са истином није ни било, већ је у питању нови кошмар, у питању је нова ноћна мора, у неким елементима чак и гора од претходне.

И док на републичком нивоу показују велику дозу умора, резигнираности и пасивности, политичке странке које су тренутно на политичкој сцени, на локалном нивоу показују велику истрајност, загриженост, па чак и спремност на употребу незаконитих и неморалних средстава, а све због једног јединог циља – одржавања власти. Мада звучи нелогично, али се чини да су актуелни српски политичари спремни на много већи напор и ангажман ако се боре за место председника општине, него председника Републике или председника Владе. Поређење избора за председника Републике и београдских избора за градоначелника то такође показује. Поставља се питање о узроку ове нелогичности. Како то често бива, узрок и ове појаве је новац, конкретно речено буџет. И док је републичка каса хронично празна и са једва контролисаним дефицитом, докле општински и градски буџети представљају још увек богату ризницу. По подацима Републичког завода за статистику, укупан износ општинских буџета у Србији у 2002. години кретао се око једне милијарде америчких дола-

ра. Ако се узме у обзир чињеница да је целокупно судство, здравство, полиција, војска, највећи део инспекцијских служби, плате запослених у просвети, одржавање магистралних, регионалних и ауто-путева и снабдевање електричном енергијом у надлежности Републике, а да је општина у обавези да обезбеди водоснабдевање, одржавање јавне хигијене, локални јавни превоз и одржавање улица и локалних путева, и да се скоро све те услуге плаћају јавним предузећима од стране грађана, онда се поставља питање – ко и за које намене сваке године у Србији потроши по милијарду долара општинских буџета? У одговору на то питање леже корени огорчене борбе за доминацију на локалном нивоу.

Поједини економисти, а међу њима све чешће и представници власти, у последње време износе податке да је наш укупни спољни дуг нешто преко 14 милијарди долара и да се наредна 2005. година лако може претворити у годину када смо пали у дужничку кризу. С обзиром на чињеницу да је у прошлим локалним изборима помињан, нпр. податак да је годишњи буџет Града Београда преко пола милијарде евра, изгледа невероватно да је могуће да Србија као република доживи дужничку кризу, што представља свакако један од највећих удараца свакој земљи и њеној привреди, а да за то време општине и градови у Србији буџетски буду одлично стајали, на велико задовољство повлашћених бизнисмена, “пријатеља демократских снага” који редовно конкуришу и добијају послове у области јавних набавки.

Сва кукњава наших властодржаца о тежини актуелне ситуације, гледано из угла празног буџета, може изгледати

уверљиво. Међутим, када се проуче само неки статистички подаци, јасно је да је ова земља више упропашћена политичким свађама, социјалним тензијама и лошим привредним газдовањем, него било чим другим. Процена биланса националног богатства (пошто званични државни биланс никада није направљен) показује да национално богатство Србије вреди знатно више него Швајцарске и креће се око 144 милијарде долара. За ово можемо бити захвални природи, пошто у биланс националног богатства улазе шуме и земљиште, али још више нашим прецима, чији је рад на изградњи путева,

мостова, железнице и др. знатно увећао национално богатство Србије.

Из свега реченог може се извући само један закључак: Србија је земља великог националног богатства, али земља којој су деценијама на челу неспособни и корумпирани политичари, који никада нису били у стању да у Србији инсталирају бизнис који би њеним природним добрима подигао ренту. Једино што су умели било је да налегну на државне јасле и да не пусте власт све док у државној каси има неки динар. Или док их са ње не отерају неки други, још више жељни уживања у благодетима државних ризница.

